

ESPAI 20

Experimentant l'avaluació participativa

Dijous, 23 d'octubre de 2014

CONGRÉS de
SERVEIS
SOCIALS
BÀSICS

Experimentant l'avaluació participativa

Alexandra Dufour, tècnica comunitària del Pla de Desenvolupament Comunitari de Badia del Vallès.

Héctor Núñez, educador social i pedagog. Investigador al Departament de Pedagogia Sistemàtica i Social de la UAB.

Expert en avaluació participativa d'accions comunitàries.

Iván Sanz, graduat en Sociologia per la UAB. Veí de Badia del Vallès i membre del grup motor de l'avaluació participativa.

La ponència s'estructura en quatre apartats:

1. Notes introductòries sobre l'avaluació participativa.
2. La descripció del procés d'avaluació participativa d'accions comunitàries.
3. Les utilitats identificades en aquest tipus d'avaluació.
4. Les possibilitats d'aplicació d'aquesta estratègia en l'àmbit dels serveis socials.

Oferim la visió sobre l'avaluació participativa (AP) partint des de la nostra experiència com a: tècnica comunitària que gestiona el PDC; investigador que participa en un procés d'AP i veí de la comunitat que participa en el grup que lidera l'AP.

1. Notes introductòries sobre l'avaluació participativa

A principis de la dècada dels 90 del segle passat trobem l'origen de les pràctiques d'AP; partint d'una combinació de situacions que fan emergir aquestes pràctiques:

- **L'augment de la demanda d'avaluació**, que va més enllà de l'àmbit escolar per avaluar projectes de desenvolupament rural i comunitari; treball social; àmbit sociosanitari; educació ambiental, etc.
- **La transició de models externs d'avaluació cap a models que es realitzen de forma interna** a les organitzacions, buscant la seva institucionalització. Safavoreixen models de gestió més descentralitzats, basats en la proximitat i en les relacions entre les persones.
- **L'ús de metodologies de recollida de dades qualitatives**, amb l'objectiu de captar la veu i l'opinió de les persones que participen en els projectes.

L'avaluació s'ha d'entendre com a un procés orientat a la presa de decisions. La idea central de l'AP resideix en la importància que es dona a les valoracions de totes les persones relacionades o implicades en un projecte o programa específic, siguin aquests tècnics que gestionen els projectes, els propis usuaris o beneficiaris, altres tècnics locals o superiors dins de l'organització, o els

finançadors dels projectes. Tres són les característiques principals de l'AP:

- El control de l'avaluació s'ha de repartir entre el major nombre de persones implicades en aquests processos. Les decisions tècniques sobre l'avaluació no han de ser preses només pels professionals o per part dels comandaments tècnics.
- S'ha d'assegurar l'extensió de la participació al major nombre de persones implicades en els processos d'avaluació.
- S'ha d'assegurar la diversitat dels agents implicats a les avaluacions.

2. La descripció del procés d'avaluació participativa d'accions comunitàries

La proposta va arribar al territori des de l'equip de la Universitat Autònoma de Barcelona. A nivell tècnic ens va semblar interessant i vam començar a treballar la definició del projecte amb l'equip d'universitaris i l'entrada en la comunitat per incorporar-los al procés. Es va presentar la idea del projecte en espais de participació per constituir un grup motor amb gent que es volgués implicar en tot el procés. Es convoquen unes 12 entitats (15 veïns) i 6 professionals que treballen a l'àrea d'Acció Social i Cultural de l'Ajuntament de Badia. La primera sessió va consistir a presentar un mapa d'accions comunitàries que havíem preparat prèviament entre la tècnica comunitària i l'equip universitari per seleccionar les línies de treball que ens semblaven més importants avaluar. De les 13 temàtiques identificades, vam escollir-ne 5: 1) *anticrisi*, 2) *educació*, 3) *convivència*, 4) *promoció voluntariat*, i 5) *informació i comunicació*. De les cinc línies d'actuació que van sortir-ne destacades, vam optar per avaluar les dues primeres (anticrisi i educació) pensant en les necessitats de la ciutat. Abans, però, també s'avalua sota principis participatius el context on es produeixin les accions comunitàries i l'evolució històrica de l'acció comunitària.

Per mantenir la participació durant tot l'any, a nivell metodològic hem fet servir un conjunt d'estratègies com, per exemple: diversificar les eines d'avaluació; fer servir materials de treball molt visuals; simplificar el llenguatge per afavorir la confiança; alternar moments de reflexió individuals amb els debats grupals; crear una obra de teatre-fòrum per difondre els resultats de l'AP al conjunt de la comunitat.

3. Les utilitats identificades en aquest tipus d'avaluació

Pel que fa a les utilitats de l'AP des d'una perspectiva tècnica:

Durant l'any de duració de l'AP, s'ha consolidat un grup que ha permès que el procés tingui resultats molt positius quant als aprenentatges individuals -confiança en un mateix; sentiment d'integració i pertinença a la comunitat; i col·lectiu -organització del grup i comprensió del treball comunitari. S'han creat i consolidat vincles de grup i entre persones, i tothom ha pogut aprendre, tant els tècnics, com universitaris i veïns. En segon lloc, l'AP ha estat una oportunitat per recollir i ordenar molta informació de les accions comunitàries i generar una visió compartida com, per exemple: la selecció dels objectes a avaluar, indicadors d'avaluació, definir prioritats. En tercer lloc, com a tècnics ha estat una oportunitat per tenir espais de reflexió amb persones de la comunitat que tenen una altra visió; ajuda a prendre distància i també va ser molt ric compartir els coneixements teòrics dels investigadors amb els més pràctics dels veïns.

Pel que fa a les utilitats de l'AP des d'una perspectiva veïnal:

L'AP ha estat una experiència molt enriquidora, ja que tots els veïns que hem participat hem traslladat les nostres opinions de manera directa als tècnics i als professionals per poder millorar la situació de la nostra ciutat. S'ha creat un aprenentatge recíproc entre veïns, investigadors i professionals, on els veïns ens hem sentit participants i valorats en tot moment. En segon lloc, s'ha creat una cohesió dintre del grup en què, a pesar dels diferents perfils, s'ha trobat una estabilitat i un consens pensant en els aspectes que eren millor per Badia. Finalment, un dels punts forts que com a veí penso i

que m'agradaria transmetre es el següent: donar veu i valorar els ciutadans i les ciutadanes dona fruits. Per exemple, un cop acabada l'avaluació, s'ha donat peu a la creació d'una comissió de voluntaris que continuem el treball en una de les dues línies d'intervenció que abans hem explicat: la d'*anticrisis*.

Pel que fa a les utilitats de l'AP des d'una perspectiva investigadora:

En primer lloc, es constata la millora dels programes avaluats, ja que la suma de les diverses perspectives enriqueix la presa de les decisions. En segon lloc, s'augmenta la capacitat d'avaluació de les persones, i, per últim, es possibilita la creació d'un sentiment de comunitat, al voltant de les accions comunitàries que s'han valorat.

4. Les possibilitats d'aplicació d'aquesta estratègia en l'àmbit dels serveis socials

Enriquiria els coneixements dels tècnics sobre la situació real dels veïns, ja que no tots necessiten el mateix ni per les mateixes raons, permetria entendre millor què necessiten famílies en situacions difícils, escoltar-les. L'AP és un procés que potencia l'empatia i ha fet augmentar l'autoestima. D'aquesta manera, podrien sorgir grups solidaris que, directament, portessin a una major participació ciutadana i que, mitjançant tècniques com ara intercanvis o donacions, poguessin complementar l'ajuda donada pels serveis socials. En segon lloc, podem tenir una aproximació gradual a les AP, on algunes de les idees són: 1) avaluar el funcionament del SSAB (projectes i serveis) a partir de les perspectives de tots els professionals que hi intervenen: TS, ES, pedagogs, auxiliars informadors, etc.; 2) Introduir la participació dels usuaris (representants) per avaluar amb ells els serveis donats.

L'Alexandra Dufour en plena intervenció.